

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

 VZDELÁVANÍM
PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH
RÓMSKÝCH KOMUNIT

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov
EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

**VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKÝCH KOMUNIT**

Mgr. Erika Kiškašová

Hráme sa s rómskou rozprávkou

2014

Vydavateľ:	Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11, 850 01 Bratislava
Autor UZ:	<Mgr. Erika Kiškašová>
Kontakt na autora UZ:	<ZŠ Blatné Remety>
Názov:	<Hráme sa s rómskou rozprávkou>
Rok vytvorenia:	<2014>
Oponentský posudok vypracoval:	<Ing. Jana Križanovičová>
ISBN	978-80-565-0895-4

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inkluzii marginalizovaných rómskych komunít. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

Obsah

1 Pracovný list O primášovi Barovi	4
2 Pracovný list Tri malé prasiatka	15
3 Pracovný list Čertove husle	21
4 Pracovný list Rodina	23

1 PL O PRIMÁŠOVI BAROVI

Literárny text: *Elena Lacková*: [O primášovi Barovi](#) (autorská rozprávka)

1. Prečítaj si text. Začiatok a koniec vety vyfarbi rovnakou farbou.

Kedysi dávno stvoril spravodlivý Deloro rómsku osadu a ponechal životy jej obyvateľov napospas nevyspytateľnému osudu. V osade žili dvaja slávni primáši. Každý z nich mal svoju cigánsku kapelu. Ej, boli že to muzikanti, o akých svet ešte nechyroval. Zabávali ľudí na svadbách, báloch i krstinách. Boli to vskutku dobrí primáši, ale obaja mali veľkú chybu. Navzájom sa nenávideli. Vo svojej pýche si každý o sebe myslel, že práve on je ten najlepší muzikant. Nie div, že ked' sa stretli, jeden na druhého zubami škrípali. A ešte o kúštok viac sa neznášali ich ženy. Jazyky mali poriadne podrezané, hašterili sa, akoby ich čerti na nože brali. Nadávali si, ba neraz sa aj za vlasy pochytali, že im v rukách len chumáče ostali. Potom sa stalo to, čo si ani sám Deloro neželal. Jednej noci sa obom jazyčniciam narodili chlapci – ružové púpätá s čiernymi vláskami a očkami ako uhol'. Primáš Feri sa rozhadol vychovať zo syna chýrneho muzikanta, akému by nebolo páru široko-d'aleko. Takto sa najlepšie pomstí primášovi Barovi! Myšlienka na odplatu ho natoľko zaujala, že ani nečakal, kedy chlapčeka po prvýkrát okúpu, a už mu vkladal sláčik do maličkých prštekov. Synovi dal meno Jag, aby jeho hudba ako oheň rozpaľovala ľudské srdcia. Ani primáš Baro nelenil. Syna pomenoval po sebe. Baro znamenalo – veľký. Husličky so sláčikom mu do kolísky strčil so želaním, aby jeho syna poznali na všetkých kráľovských dvoroch ako jediného neprekonateľného muzikanta. Chlapci ešte ani chodit' nevedeli, no netrpezliví otcovia im každý deň vyhrávali a priúčali ich notám. Jeden pred druhým vychvaľoval syna do nebies. Každý videl v potomkovi budúceho kráľa primášov. Ubiehalo roky, chlapci rástli ako z vody. Primáš Feri chodil zo dňa na deň zachmúrenejší, veľmi sa sklamal vo svojom synovi. Jag hral na husliach tak, ako keby mu pichali pod nechty ostré trnie. Husle nenávidel, hral iba vtedy, ked' ho otec prinútil. Aj malý Baro sa sláku vyhýbal, ale otec mu často opakoval: „Ej, chlapče, len sa ty uč! Róm sa iba husľami najľahšie užív! Dobrý muzikant sa dostane i na grófsky dvor!“ A tak si chlapec vzal otcove slová k srdcu a ochotne sa učil. Jag sa veľmi zlostil, že Bara všetci vychvaľovali a predpovedali mu žiarivú budúcnosť. Nad osadou sa zmrákalo, akoby nad ňou visela kliatba. Feriho žena Loli mala na jazyku jedovaté sliny a v srdci závist'. Barovi sa vyhrážala, že mu počaruje tak, že sa jeho prsty viacej strún nedotknú. A neostalo to iba pri planých sľuboch... Loli už od malička vládla kúziami. Ked' uvidela, že z Bara sa stal veľký primáš, nedokázala uniesť porážku svojho syna a rozhodla sa mu pomstíť'.

Ked' chcela, aby sa jej bosoráctvo splnilo, musela o polnoci zájsť na cintorín a tam natrhať divé byliny. Bála sa svojho skutku, ale túžba po pomste bola silnejšia ako ľudský strach. Ked' v osade všetci zaspali, vybrala sa Loli na cintorín. Poznala starý hrob, na ktorom rástla zelina – psie víno. Na oblohe zhasol mesiac. Za múrmi cintorína sa Cigánke roztriasli nohy. Medzi hrobmi uvidela zavýjajúceho psa. Srst' sa mu zlovestne ježila, ked' ucítil ľudský pach. Vtedy zavyl, vymočil sa na psie víno a zmizol. Loli vedela, že teraz Bara môže premeniť na psa. Na kostole odbilo polnoc. Loli sa vrhla na mokrú trávu. Musí ju vytrhať skôr, než umíknu údery hodín. Na starom kríži zahúkala sova. Loli si pritisla trávu k prsiam a bežala domov. V chatr či rozfúkala oheň a zeliny hodila do hrnca. Potom si rozpustila dlhé i ako noc tmavé vlasy, prikryla nimi hrniec a opakovala čarodejné zaklínadlá. Voda vrela, penila sa, hučala ako víchor. „Zlá moc v polnočnom klokotaní, premeň Bara na psa, ja zjem tvoje srdce a vypijem twoju krv!“ strašidelné šepotala. Červené plamene olizovali medený hrniec, para sa z neho valila a zachytávala sa v jej vlasoch. Potom sa premieňala na kvapky perleťovej rosy a tie zase na pichľavé trňie. Po deviatom zaklínaní sa voda vyvarila. Loli odťahla prázdný hrniec z ohniska a pozrela na dno. Miesto zeliny v ňom zazrela prašivého psa. Pes vyskočil a cez otvorené dvere vybehol von. Loli sa zmocnila divá radost'. Čary sa podarili! Konečne! Osadu zbavila veľkého primáša! Na oblohe žiaril mesiac. Vyľakaný Baro nevedel pochopiť, čo sa s ním stalo. Niekoľkokrát zabrechal pod oknami rodičovského domu, ale nikto mu neodpovedal. Vtedy spoznal, na čo sa premenil. Baro sa začal skrývať pred ľuďmi. Ked' ho však premohol hlad, vrátil sa do dediny v nádeji, že sa nájde dobrý človek, ktorý ho pritúli. Lenže hned' ako ho dedinskí psi vyňuchali, rozbrechali sa zúrivým štekotom. Zburcovali celú dedinu. Psi sa na neho vrhali, hrýzli ho. V dedine nastal poplach. Ľudia vzali palice a hnali cudzie psisko kadeľahšie. Rany Bara páli. Prečo musel prehrat' svoj život a s ním aj slávu, ktorá ho čakala ako primáša? Komu čo zlé urobil? Psie srdce zaplakalo ľudskými slzami. Od žiaľu utiekol ďaleko preč. Baro sa ocitol v neznámej krajine. Dookola sa rozprestierali iba zelené lúky a hlboké lesy. Na brehu potôčika zazrel chatrč. Chcel zabrechať, ale bál sa, že ho aj odtiaľ vyženú. Lahol si do trávy a vylizoval si rany, ktoré mu uštedrili dedinskí psi. Zrazu sa mu rozžiarili oči. Z chatrče vyšla driečna dievčina s krásnymi čiernymi vlasmi až na ramená. Baro nevydržal, vyskočil z úkrytu, priplazil sa k jej nohám a radostne zabrechal. Šejinka, tak sa dievča menovalo, sa strhla. „Džas ...! odháňala neznámeho psa. V tej chvíli sa z chatrče vyrojili polonahé deti a pribehli k Barovi. Vrhalo sa naňho s radostným výkrikom: „Rikono ... rikono!“ Bili sa o neho, každý ho chcel mať iba pre seba. Baro sa nevzpíral, mohli si s ním robiť, čo len chceli. Medzi deťmi mu bolo tak príjemne, že na okamih aj zabudol na svoj krutý osud. Šejinka mu priniesla kôrku suchého

chleba a v miske hlt polievky. Jemne ho pohladila po srsti. Baro sa od šťastia zachvel. Pomysel si: „Šejinka je krásna dievčina. Och, prečo ho stihol taký krutý trest! Nemôže prehovoriť ľudskou rečou! Ako rád by sa Šejinke zveril so svojím nešťastím! On však môže len brechať a to by dievčinu zbytočne vyľakalo.“

Barovi sa splnila najväčšia túžba. Ostal v chatrči medzi deťmi. A hoci jedla nebolo nazvyš, ušlo sa i jemu. Otec detí sa volal Charno. Na jar a v lete rezal víbové prúty a plietol z nich košíky. Niektoré boli také veľké ako polovica cigánskej chatrče. Predával ich sedliakom na plevy a sečku. V zime zase z jedľového dreva vyrezával šindle na strechy domov. A ešte z lipového dreva strúhal lyžice a varechy pre gazdinky. Deti si Bara veľmi oblúbili. Často s ním šantili až do úmoru. Ukrývali sa pred ním do vysokej trávy, ba i na stromy vyliezali, ale on ich všade našiel. Ej, bolo že to radosti, pri hre neraz aj na hlad zabudli. Baro sa najviac točil okolo Šejinky. Sprevádzal ju na cestách do dedín. Šejinka predávala košíky, ponúkala ich z domu do domu a on zatial' vonku strážil. Za jeho služby mu vždy niečo v zásterke priniesla – krajec chleba, ba aj kúštok slaniny. Do Charnovej chatrče neočakávane prišlo nešťastie. Jeho žena Cikni ľažko ochorela, hrozilo jej oslepnutie. Bylinkárky varili pre ňu rôzne nápoje, mastičkami zaháňali chorobu, ale Cikni ležala viac mŕtva ako živá. Zúfalá Šejinka sa rozhodla odísť do sveta a hľadať tam drahocenný liek. Otec Charno nechcel o tom ani počuť, čo si bez Šejinky počne s toľkými deťmi? Dievča sa rozplakalo, ona veru nedopustí, aby matka oslepla. Ráno si upiekla lokšu a rozlúčila sa s ľuďmi v osade. Kvílivý nárek sa rozliehal po chatrči, ked' odchádzala Šejinka. Iba Baro sa tešil, že ju bude verne sprevádzať na cestách. Ale otec Charno ho pevne priviazal na reťaz. Baro začal od žiaľu skákať i zavýjať, tak mocne plakalo za dievčaťom jeho srdce. Šejinka už niekoľko dní chodila šírym svetom, ľudia ju posielali za rôznymi bylinkárikami, ale žiadna z nich nepoznala liek proti slepote. Po dlhom putovaní zablúdila do čierneho lesa. Predierala sa hustými krovinami, z bosých nôh jej tiekla krv. Húšťava bola taká neprehľadná, že sa cez ňu už nedalo ísiť. Šejinka sa rozhodla, že tu prečká noc. Sadla si do trávy a myslela na svojho verného psa. Keby bol teraz pri nej, ani by sa tak nebála... Zrazu celkom blízko zacítila teply dych. Dievčina zamrela strachom. Z krovia sa vyrútil pes Baro a radostne jej olizoval tvár i ruky. Šejinka ho s láskou pritúlila k sebe. Pes sa vrtel, štekal, akoby chcel voľačo povedať. „Aká škoda, že ti nerozumiem,“ vzdychla si smutná dievčina, „porozprával by si mi, čo je nové doma, ako sa matke darí. Pes na ňu upieral mûdre oči. Objala ho okolo krku a o chvíľu zaspala na jeho teplom kožúšku. Blížila sa polnoc. V lese sa strhla hrozná víchríca, blýskalo sa a hrmelo. Vyľakaná Šejinka sa zbudila, ešte tesnejšie sa primkla k psovi. Vtedy uvidela, ako sa k nim zakráda temný prízrak. Bola to žena, oblečená v špinavých handrách. Strapaté

vlasy jej splývali na ramená, z rozškerených úst jej trčal velikánsky zub. Šejinka sa roztriasla. Spoznala, že je to baba Jaguni, najkrutejšia a najmocnejšia z ježibáb. Jaguni sa zahľadela na Šejinku. Z očí jej sršala nenávist'. Okríkla ju: „Čhaje, čo hľadáš v temnom lese o hodine duchov, ha?“ Šejinka, trasúc sa od strachu, zo seba vykoka: „Mať mi chorľavie na oči, hľadám bylinkárku, čo by ju vedela uzdraviť!“ Jaguni sa nad nešťastím rodiny divoko rozrehotala a zvolala: „Poznám dobre tajomstvo choroby tvojej matky! Ale ja Rómov nenávidím! Lapila si sa do pasce!

Mňa Deloro neobdaroval krásou, a preto sa musím ukrývať pred očami ľudí v hlbokých lesoch! Som zlý duch a Rómov prenasledujem! Nech dopadne na vás moja krutost! Hybjte do môjho kráľovstva!“ A hnala ich pred sebou do temnôt lesa. Baro cítil veľké nebezpečenstvo a divoko sa rozbrechal. Bosorku chcel roztrhať na kusy. Polomŕtva Šejinka objala psa a tíšila ho: „Ma bašuv... Nebreš... Musíš mi teraz pomáhať!“ Kráčali čiernym lesom, mesačné svetlo horko-ťažko prenikalo cez posplietané konáre stromov. Už svitalo, keď došli pod veľké bralo. Černela sa tam hlboká diera. Bola v nej zima a vlhko. Ježibaba im prikázala, aby zostúpili dovnútra a ani sa nepohli. Potom zmizla. Nad ich hlavami zatrepotali krídla. Šejinka mocne objala psa. „Čo teraz bude s nami?“ zaplakala. A tu sa začali diať čudné veci. Z hlbín zeme k nim doliehalo stenanie, potom sa ozval pláč a bolestný nárek. Baro začal vrčať, ťucháť, znenazdajky sa rozbehol za hlasom. Takto objavili ďalšiu dieru. Za železnými mrežami sa pohybovali neznáme tiene. Boli to Rómovia. Keď Baro začal brechať, vtedy sa jeden z chlapov ozval: „Otvorte bránu, zachráňte nás! Jaguni nás chce zmáriť!“ Vtedy nad ich hlavami zatrepotali krídla, objavila sa strašná Jaguni. Rukami mávala v povetri, jedovatými slinami prskala okolo seba: „Všetkých vás zahubím, lebo nenávidím hudbu, veselosť a krásu! Preklínam Rómov, ktorí sa radujú a tešia zo života! Mňa potrestal Deloro, teraz zničím ja vás!“ A opäť sa stratila v tme. Baro začal hľadať klíč. Skúsil hrabáť pod mrežami. Aj Šejinka mu usilovne pomáhala. Chceli zachrániť nešťastných Rómov. A hľa! Pod kameňom ho našli! Klíč sa jagal, žiaril ako lúč slnka. Šejinka ho rýchlo zdvihla a otvorila bránu. Rómovia boli slobodní! V tej chvíli sa nad nimi začali zletiať krkavce. Krúžili nad ľuďmi a chceli im vyklať o či. Dievčina i Baro sa bránili, ako mohli. Baro na nich hrozivo vrčal a zahryzával sa im do krku. Bol to boj na život a na smrť. Šejinke tiekla z rúk krv, Barova koža bola podobaná, celá dorájaná. Zahubili už všetkých vtákov, iba jeden krkavec, ten najzúrievší, sa neúnavne vrhal na Šejinku. Baro pozbieran posledné zvyšky síl, vyceril zuby a vtáka schmatol za krk. Vtedy sa krkavec najskôr premenil na Jaguni, a potom na čierny mrak. A tu div divúci, z toho mraku vystúpil človek v čiernych šatách a v ruke držal husle. Prikročil k psovi a zvolal: „Baro, veľký primáš, prebud' sa!“ A z roztrhanej psej kože

vyskočil rúči mládenec s čiernymi kučeravými vlasmi. Keď Šejinka uvidela mládenca, takmer sa na kamenný stĺp premenila. Myslela si, že je to iba krásny sen. Neznámy v tmavých šatách podal Barovi husle a povedal: „Som duch rómskych primášov! Bol som tiež slávny primáš, ale zmárnila ma baba Jaguni. Zakliala ma ľažkými kliatbami, ale Baro a Šejinka ich svojou láskou a obetavosťou dokázali zlomiť! Pozri sa, Baro, tieto husle sú zázračné. V tvojich rukách budúšírit' slávu, ktorou ovládneš svet. Srdcia bohatých i chudobných naplnia ľudskými citmi a svet sa stane lepším. Tieto zázračné husle ti splnia tri želania. Predtým ich však musíš pritisnúť k srdcu!“ A duch rómskych primášov zmizol. Tu si zrazu muzikanti, ktorých bosorka Jaguni chcela zmárníť, priložili husle k brade a Šejinke i Barovi zahrali prekrásnu pieseň o láske. Vysoké bralo aj s čierrou dierou sa stratili a všetci sa ocitli na zelenej lúke.

Šejinka a Baro sa s muzikantmi rozlúčili a šťastní utekali domov. Dlho-predlho putovali, kým našli svoju rodnú osadu. V Šejinkinej chatrči bolo plno žien a detí. Jej matka Cikni bola slepá a zomierala. Ženy nariekali a zalamovali nad ňou rukami. Keď Baro vošiel do chatrče, hned' vedel, čo má urobiť. Pritisol si husle na srdce a vyslovil želanie, aby sa Cikni uzdravila. V tej chvíli sa starenke otvorili oči a ona pred sebou uvidela Šejinku a neznámeho mládenca. Veľmi sa potešila. Vstala z posteľe a začali sa radostne objímať. Ej, bolo že to radosti v osade! Tri dni a tri noci Baro hral na husliach a Rómovia sa veselili. Ale Barovi sa bolo treba domov poberať. Šejinka ho vyprevádzala so slzami v očiach, aj mládencovi bolo ľažko na srdci. Keď sa dievčina chcela vrátiť, Baro ju poprosil: „Šejinka, staň sa mojou ženou! Lebo ak ďa stratím, moje husle už nikdy nezahrajú veselú pieseň! Budú iba žalostne plakať a ľudia žiaľ nemajú radi...“ Šejinka nežne objala Bara a šepala: „Baro môj, keby si ma opustil, smútok by mi srdce odtrhol!“ A tak sa mladí odobrali do Barovej osady, kde ich privítali rodičia, bratia, sestry a široké príbuzenstvo. Aj tam Baro vyhral na svojich husličkách, Rómov zabával a tešil. Barovo majstrovstvo sa preslávilo v celej krajinе. Chýr o jeho muzikantskom umení sa šíril od mesta k mestu, vyhral na grófskych dvoroch a počúval ho aj sám panovník, keď ho smútok kváril. Barovi potomkovia, slávni rómski primáši, aj dnes svojou hudbou liečia duše ľudí a vlievajú do nich večnú mladosť...

Husličky so sláčikom mu do kolísky strčil so želaním,	para sa z neho valila a zachytávala sa v jej vlasoch.
Červené plamene olizovali medený hrniec,	a potom na čierny mrak.
Tu si zrazu muzikanti, ktorých bosorka Jaguni chcela zmárníť,	keby si ma opustil, smútok by mi srdce odtrhol!“

Vtedy sa krkavec najskôr premenil na Jaguni,	aby jeho syna poznali na všetkých kráľovských dvoroch ako jediného neprekonateľného muzikanta.
Šejinka nežne objala Bara a šepla: „Baro môj,	priložili husle k brade a Šejinke i Barovi zahrali prekrásnu pieseň o láske.
Lahol si do trávy a vylizoval si rany,	vyceril zuby a vtáka schmatol za krk.
Kedysi dávno stvoril spravodlivý Deloro rómsku osadu a	ktorá ho čakala ako primáša?
Z krovia sa vyrútil pes Baro	tak mocne plakalo za dievčaťom jeho srdce.
Ukrývali sa pred ním do vysokej trávy,	ponechal životy jej obyvateľov napospas nevyspytateľnému osudu.
Šejinka predávala košíky,	Róm sa iba husľami najľahšie užív! Dobrý muzikant sa dostane i na grófsky dvor!“
Prečo musel prehrať svoj život a s ním aj slávu,	a radostne jej olizoval tvár i ruky.
Kráčali čiernym lesom, mesačné svetlo	ba i na stromy vyliezali, ale on ich všade našiel.
Baro začal od žiaľu skákať i zavýjať,	ktoré mu uštedrili dedinskí psi.
„Ej, chlapče, len sa ty uč!	horko-ťažko prenikalo cez posplietané konáre stromov.
Baro pozbieran posledné zvyšky sín,	ponúkala ich z domu do domu a on zatiaľ vonku strážil.

2. Rozbor textu - odpovedaj na otázky písomne.

Ako sa príbeh začína?

.....

Aké postavy v ňom vystupujú? Charakterizuj ich.

.....

.....

.....

Akú ústrednú myšlienku vyjadruje rozprávka O primášovi Barovi?

.....

Koho autorka v rozprávke považuje za stvoriteľa rómskej osady?

V osade žili dva slávni primáši. Uved' ich mená i mená ich synov.

Komu zo synov známych primášov všetci predpovedali slávnu budúcnosť?

Objasni nasledujúce vety z textu: ... Feriho žena Loli mala na jazyku jedovaté sliny a v srdci závist'. Barovi sa vyhŕázala, že mu počaruje tak, že sa jeho prsty viacej strún nedotknú. A neostalo to iba pri planých slúboch ...

Ako splnila svoj sl'ub Loli?

Čo sa prihodilo Barovi?

Na základe textu rozprávky vysvetli význam mena Baro.

Objasni slovné spojenie z rozprávky: ... *Psie srdce zaplakalo ľudskými slzami*.

Prečo sa Baro ocitol v neznámej krajine?

Ako sa volala dievčinka s krásnymi čiernymi vlasmi, ktorú si Baro veľmi oblúbil?

Ako ovplyvnilo stretnutie Bara s touto dievčinkou jeho ďalší osud?

Kto bol Charno a aké nešťastie postihlo jeho rodinu?

Prečo musela Šejinka opustiť svoju rodinu? Opíš, ako prebiehalo stretnutie Šejinky s ježibabou Jaguni. Správanie ježibaby konkretizuj ukážkou z textu rozprávky.

.....
.....
.....
.....
.....

Kto a ako zachránil Šejinku pred záhubou ježibaby Jaguni?

.....
.....
.....

Kto oslobodil Bara z kliatby ježibaby Jaguni?

.....
.....
.....

Podarilo sa Barovi a Šejinke zachrániť uväznených Rómov?

Čo musel Baro urobiť so zázračnými husliami, aby mu splnili jeho želanie?

.....

Aký bol ďalší osud Bara a Šejinky?

.....
.....
.....

Objasni záver rozprávky: ... *Barovi potomkovia, slávni rómski primáši, aj dnes svojou hudbou liečia duše ľudí a vlievajú do nich večnú mladosť...*

.....
.....
.....

Porozmýšľaj a napíš, ako by sa mohol odvíjať ďalší životný osud nadaného primáša Bara, keby sa Loline čary nenaplnili.

.....
.....
.....
.....

Napíš do bublín motívy prevzaté z ľudovej rozprávky a motívy z autorskej rozprávky.

Motívy ľudovej rozprávky

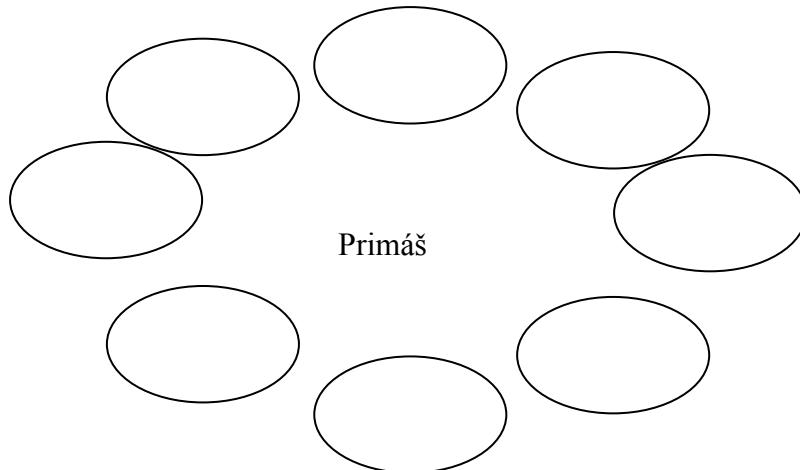
.....
.....
.....
.....
.....

Motívy autorskej rozprávky

.....
.....
.....
.....
.....

3. Clustering

Porozmýšľaj a napíš do bublín slová, ktoré ti ku primášovi napadnú.

4. Cinquain

Vedel by si napísat' päťveršovú báseň s východiskovým slovom PRIMÁŠ. Pracuj podľa nasledujúcich pokynov.

1. Verš: podstatné meno: PRIMÁŠ
2. Verš: opis témy – dve prídavné mená
3. Verš: vyjadruje dej – tri slovesá
4. Verš: vyjadrenie emocionálneho vzťahu k téme – veta zo štyroch slov
5. Verš: synonymum, podstata témy – jedno slovo (slovný druh, podľa vlastného výberu)

--	--	--	--

--

5. Vysvetli, čo znamenajú slovné spojenia.

Zubami škrípať.

Akoby ich čerti na nože brali.

Chlapci rástli ako z vody.

Akému by nebolo páru široko – d'aleko.

Jeho hudba jeho hudba ako oheň rozpaľovala ľudské srdcia.
.....

Na oblohe zhasol mesiac.

Vychvaľoval svojho syna do nebies.

Vziať si otcové slová k srdcu.

Predpovedali mu žiarivú budúcnosť.

Červené plamene olizovali medený hrniec.

Nad osadou sa zmrákalo, akoby nad ňou visela kliatba.
.....

Ked' ho smútok kváril.

Šejinka ho vyprevádzala so slzami v očiach.

Aj mládencovi bolo t'ažko na srdci.

Husle budú žalostne plakať.

Keby si ma opustil, smútok by mi srdce odtrhol.

Jag hral na husliach tak, ako keby mu pichali pod nechty ostré trnie.
.....

6. Synonymá. Vytvor slová s podobným významom.

primáš - hašteriť sa -

jazyčnica - pýcha -

kliatba - porážka -

driečna dievčina - ježibaba -

bylinkárka - nárek -

zmárníť - chýr -

7. Napíš krátku osnovu dejá k rozprávke O primášovi Barovi.

.....
.....
.....
.....

8. Trojice obrázkov sa pokús použiť v jednej vete.

9. Vyhladaj v texte slovesá. Napíš ich.

.....
.....
.....
.....

10. Vyhladaj v texte príavné mená a napíš ich do tabuľky podľa rodu.

Mužský rod	Ženský rod	Stredný rod

11. Čo majú spoločné husle a párky? Napíš čo najviac spoločných súvislostí.

.....
.....
.....
.....

2 PL TRI MALÉ PRASIAKTA

Literárny text: [Tri malé prasiatka](#) (ľudová rozprávka)

1. Prečítaj si rozprávku.

1. Boli raz tri malé prasiatka. Bývali s mamičkou v peknom domčeku pri lese. Všetky boli šťastné a celé dni vyhrali na hudobné nástroje.
2. Jedného dňa mamička povedala: „Už ste veľké, musíte si postaviť vlastné domčeky. Ale dajte si pozor na vlka. Potuluje sa tu po lese!“
3. Tri malé prasiatka pobozkali mamičku na rozlúčku a každé sa vydalo iným smerom, že si teda postaví domček.
4. Prvé prasiatko stretlo po ceste vidiečana, ktorý niesol slamu. Poprosilo ho o niekoľko stohov a postavilo si domček zo slamy.
5. Druhé prasiatko stretlo drevorubača, ktorý rúbal drevo. Poprosilo ho o niekoľko polienok a postavilo si domček z dreva.
6. A čo tretie prasiatko? To stretlo kamenára. Poprosilo ho o pári kameňov a postavilo si domček z kameňa.
7. Len čo prasiatka dostavali domčeky, vybehol z lesa vyhladovaný vlk a zaňuchal čerstvé mäsko. Zabúchal na dvere slameného domčeka, ktorý si postavilo prvé prasiatko. Buch, buch, buch... „Otvor mi!“ zavolal vlk. „Na štetiny na mojej brade, tebe neotvorím!“ odpovedalo prvé prasiatko. „Neotvoríš? Tak ja fuknem a budem fúkať tak dlho, až ti domček odletí.“
A naozaj, vlk fúkol tak silno, že sa slama rozletela na všetky strany.
8. Prvé prasiatko sa hupky – dupky utekalo skryť k bračekovi do dreveného domčeka. Ledva za sebou zavrelo dvere, už je vlk tu. Buch, buch, buch! „Otvorte mi!“ zavyl vlk. „Na štetiny na našej brade, my ti neotvoríme!“ odpovedali prasiatka. „No tak ja fuknem a budem fúkať tak dlho, až sa ten dom rozletí!“ vyhrala sa vlk. A naozaj. Vlk fúkol tak silno, že sa drevený domček rozpadol ako kôpka triesok.
9. Obe prasiatka bežia utekajú, čo im sily stačia, aby sa schovali u tretieho bračeka v kamennom domčeku. Sotva za nimi zapadnú dvere, už je tu vlk. Buch, buch, buch! „Otvorte mi!“ skúša to vlk. „Na štetiny na našej brade, my ti neotvoríme!“ kričia tri prasiatka. „No tak ja fuknem a budem fúkať tak dlho, až sa vám ten dom rozletí!“ vyhrala sa vlk. A vlk fúka a fučí, viac a ešte viac. Ale kamenný domček stojí pevne ďalej.
10. Lenže vlk má na tri malé prasiatka čím ďalej tým väčšiu chut'. Rozhodne sa, že sa skúsi dostať dovnútra domčeka komínom. Prasiatka rýchlo zakúrili v kozube. „Au, Au!“ kričí a uteká vlk. Vlk sa tak strašne spálil, že sa už nikdy neodvážil ku kamennému domčeku

prasiatok ani priblížiť. A prasiatka? Žijú si pekne spolu ako bratia - bračekovia v kamennom domčeku.

K obrázkom napiš správne čísla z textu rozprávky.

Dramatizácia textu - staň sa na chvíľu postavou z rozprávky a zahraj si ju podľa predlohy.

2. Napíš odpovede na otázky.

Vymysli najneobvyklejšie mená trom prasiatkam.

Akú hlavnú myšlienku vyjadruje rozprávka?

Kde bývali prasiatka?

Čo robili prasiatka celé dni?

Čo im povedala mamička? Napíš z textu.

Z čoho si postavilo domček prvé prasiatko?

Z čoho si postavilo domček druhé prasiatko?

Z čoho si postavilo domček tretie prasiatko?

Ktorý domček bol najpevnejší? Napíš prečo.

Čo si myslíš, ktorému prasiatku trvalo najdlhšie postaviť si dom?

Ktoré prasiatko bolo podľa teba najlenivejšie?

Kto vybehol z lesa k prasiatkam?

Dokonči text. Vlk zabúchal na dvere prvého prasiatka a povedal:

.....
Čo sa stalo s prvým domčekom?

Čo sa stalo s druhým domčekom?

Kde sa schovali dve prasiatka, ktoré už nemali domček?

Ako sa chcel dostať vlk do tretieho domčeka?

Čo urobili s vlkom prasiatka?

Napíš, ako inak by sa mohla začať rozprávka?
.....
.....

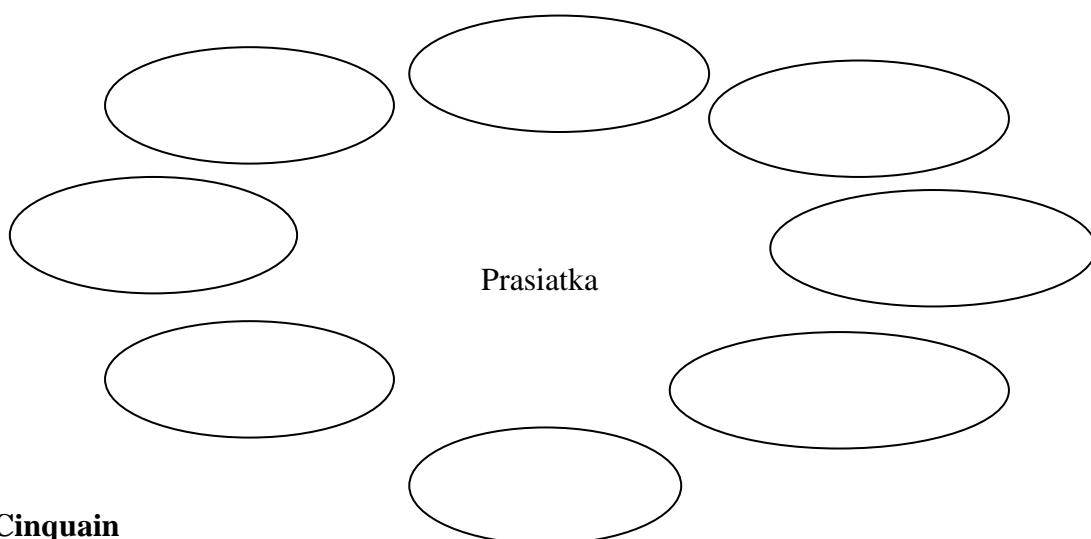
Aké poučenie vyplýva z rozprávky?.....

Ako sa príbeh končí?

Porozmýšľaj a vytvor iný záver rozprávky.
.....
.....
.....

3. Clustering

Porozmýšľaj a napíš do bublín slová, ktoré ti k prasiatkam napadnú.

4. Cinquain

Rozprávka Tri malé prasiatka ponúka veľa možností vytvoriť krátku báseň. Vedel by si napísat päťveršovú báseň s východiskovým slovom PRASIATKA o tom aké boli? Pracuj podľa nasledujúcich pokynov.

1. Verš: podstatné meno: PRASIATKA
2. Verš: opis témy – dve prídavné mená
3. Verš: vyjadruje dej – tri slovesá

4. Verš: vyjadrenie emocionálneho vzťahu k téme – veta zo štyroch slov
5. Verš: synonymum, podstata témy – jedno slovo (slovný druh, podľa vlastného výberu)

5. Akrostich

Na začiatocné písmená doplň slová, ktoré súvisia so slovom Prasiatka. Vyfarbi si obrázok.

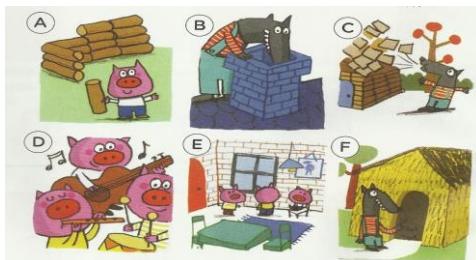
P.....
R.....
A.....
S.....
I.....
A.....
T.....
K.....
A.....

6. Napíš osnovu dejá k rozprávke Tri malé prasiatka.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

7. Vystrihni a nalep obrázky v správnom poradí podľa dejov v texte. Pokus sa ho prerozprávať v rómskom jazyku.

8. Spisovatelia

Pokúš sa vytvoriť a napísat' vlastnú rozprávku o Troch prasiatkach. Rozprávku môžeš napísat', aj v rómskom jazyku. Pracuj samostatne a potom prezentuj svoj výtvor pred celou triedou.

9. Ilustrátori

Pokús sa nakresliť obrázok na základe napísanej rozprávky.

10. Vyhl'adaj v texte vlastnej rozprávky príavné mená a napíš ich do tabuľky podľa rodu.

Mužský rod	Ženský rod	Stredný rod

11. Vystrihni a nalep obrázky popletenej riekanky o Troch prasiatkach v správnom poradí. Nauč sa ju naspamäť.

12. Pokus sa rozprávku urobiť ako obrázkové čítanie. Na miesto otáznikov nalep obrázky, ktoré vystrihneš z časopisov.

Žila raz spolu tri ????. Keď odišli od svojej mamičky, prišli do hustého ??. Tam ich zbadal nenásytný ??. Chcel prasiatka zjest?. Preto najstaršie ??? povedalo: „Bračekovia, musíme si postaviť tri ??. V nich sa skryjeme pred zlým ???.“ A tak sa tri ??? pustili do stavby troch ??. Prvé prasiatko si postavilo domček zo ??. Druhé prasiatko sa rozhodlo stavať dom z ??. No a tretie si pomyslelo: „Môj ??? musí byť veľmi pevný.“ A práve preto si postavilo svoj domček z ??. Bol najvyšší čas. ??? sa vybral na lov. Tešil sa, že si pochutí. Najskôr prišiel k slamenému domčeku. Urobil fúú ako ??. Beda! ??? zo slamy sa celý rozsypal. ??? rýchlo utekalo skryť sa pred ??. Schovalo sa k druhému prasiatku, lenže vlk im bol stále v päťach. Prišiel k ??? z dreva, zaprel sa do ??? a tie hned povolili. Prasiatka sa vyľakali a utekali k tretiemu ??? do jeho domčeka z tehál. ??? búchal do domčeka, ale zbytočne. Tehly nepovolili. Tak sa rozhodol, že využije ??. Prasiatka však boli mûdre. Rýchlo založili ??? pod kotlom a hladný ??? vyletel von komínom. Mohli si tak vydýchnuť a podčakovovať sa najmûdrejšiemu z prasiatok, že postavilo najpevnejší ??. A ??? si musel hľadať inú ???.

3 PL ČERTOVE HUSLE

Literárny text: Čertove husle – Lulud'i (Kvietok) 3/2012, ročník XIX, str. 12-13

1. Na základe prečítanej rozprávky označiť správnosť alebo nesprávnosť výroku.

Ku výroku napiš áno/nie.

Hladný Róm nastražil pascu na divú zver, a lapil sa do nej čert.
Čert za odmenu, keď ho pustí mu chcel podarovať auto.
Róm chcel také husle, ktoré rozveselia a donúťia tancovať toho najsmutnejšieho človeka.
S husľami sa Rómovi začalo zle vodiť.
Všade ho pozývali, ani jedna svadba či hostina sa bez neho nezaobišla.
Postavil dom, mal veľa peňazí, ale hrať sa mu nechcelo.
Jedného dňa ho navštívil bohatý minister, ktorý chcel od neho kúpiť husle.
Slúbil mu, že mu zaplatí toľko, že do smrti nebude musieť ani prstom pohnúť.
Róm sa nedal prehovárať a ministruvi husle predal.
Dlhé roky sa mu vodilo dobre, ale peniaze sa rozkotúľali a neostalo mu ani groša.
Róm si nadával, že načo predal taký poklad.
Róm povedal: „Moji vnuci budú teraz hladovať ako ja kedysi.“
Čert v pekle smútil, že nazad kúpil zázračné husle od Róma.
Ten tajomný cudzinec neboli nikto iný ako pekelník.

2. Rozcvič si jazýček krátkou básničkou o motýľovi.

Ponad lúky, ponad skaly
lieta biely motýľ malý.
Nad jazerom nedozerným
rozťahuje biele cverny.

Nelet' motýľ, nelet' svetom,
dám ti plnú náruč kvetov.
Medom vonia celý kraj,
tu sa so mnou milo hraj.

Preko bara, ži ko kham
e paparuga rodel than.
Mek ko pani rati avla,
pe phuv cidla parne thhava.

Pale luma masalinker,
baron adaj lulud'ora feder.
Sagolinel e phuv avdiňaha,
khel tut manca adaj ži raťaha.

3. Prečítaj si rozprávku aj v rómskom jazyku. Pokus sa ju aj prerozprávať v rómskom jazyku.

Bengeskeri lavuta

O bokhalo Rom kerďa jakh vaš o veseckere voďa, taj astarda ande le benge. – Muk man, – phenel rovľaha o beng. – Kera sa so pheneha. O Rom lošandila, mer ma jekh kurko nastá le so te thoven ando muj. – Kamav ajsi lavuta, so kana pe late bašava, sako musaj te khelel. So kampl'aa o beng te keren, ma iš leske čochaňard'a e lavuta, čak ma le te mukel. Le bengeskera lavutaha stá le Romeske sako dive feder. Kaj stá jekh bijav, lošaniben, odoj le rome vičinkernahi. Barvalolahi, barvalolahi avka hoj ma pe leske nakamisałolahi te keren buti. Kerďa peske baro kher, taj ste le but love. Jekhe diveste ala ke leste barvalo manus. Phenda leske: – Bikin mange tri lavuta, tuke ma nakampol. Da tut vaš o lake ati love, hoj ži ke tro meriben namusaj te kereha buti. O Rom pe diňa upre te vakeren, taj bikind'a leske le bengeskera lavuta. But berša stá le romeske lače de jekhvar pe o love sit našte, taj le romeske ačhil'a čučo per. – Me dilino, soske me bikindom ajszo barvalipen, mre čore čhavora bokhalona sar me valakana. O beng ando peklo asalahi, lošanlahi hoj tind'a pale pri lavuta, mer oda barvalo manus nastá aver sar o beng.

(Ba)

4 PL RODINA

1. Prečítaj si príbeh RODINA ÚŽASNÝCH.

Sme veselá rodinka Fojtková. Otec, Ľuboš, je automechanik. V práci trávi veľa času a domov chodieva neskoro. Napriek tomu všetok svoj voľný čas venuje mamine a nám. Mne, Gabike a môjmu bratovi Riškovi. Ja mám sedem rokov, krásnu izbičku a ešte krajšiu postieľku. V mojej izbe nenájdete nič okrem športových trofejí. Hrávam tenis. Okrem tenisiek rada nosím klopkajúce topánočky s malinkým opätkom. Ked' chcem byť za dámou, nahodím mašličky a sponky do vlasov, šaty a biele silonky. Naši chlapci neznášajú moje biele silonky. Nevedia, čo je módne... Bratovi občas šibe. Ináč je super chalan, veselý, vtipný a najlepší na svete. Ale, to mu nevravte. Ani ja mu to nehovorím, nechávam si to na horšie časy. Pre istotu a preto, aby sa nezmenil. Totiž, všimla som si, že keď chlapov pochválite, prestanú sa snažiť a veľmi frajerujú. Vznášajú sa ako Rambo a tvária sa ako majstri sveta. Riško je mojím vzorom. Učí sa na jednotky aj keď je už v piatej triede. On radšej lyžuje a tenis hrá len s otcom. S babami ho nebaví. Moja mamička je najlepšia na svete. Volá sa Gabika, po mne. Alebo, opačne...? Aj ona lyžuje a tenis hrávame spolu. Občas ju nechám vyhrať, aby som ju neodradila. Lepšie jej ide varenie. Palacinky robí najsladšie v celom okolí. Krásne vonia. Ráno vyzerá ako striga, vlasy každým smerom, oči malé a unavené od zlého spánku. V noci pricupkám k rodičom a vraj lietam po celej posteli. Každé ráno si mamina farbičkami urobí páčťahov po tvári, a je z nej princezná. Ocko jej vždy vratí, že je krásna aj bez farbičiek, ale s nimi je veselšia. Aj ja chcem byť taká krásna a najlepšia na svete ako je ona, najodvážnejšia ako ocino a šikovná ako brat Riško.

Odpovedaj na otázky písomne:

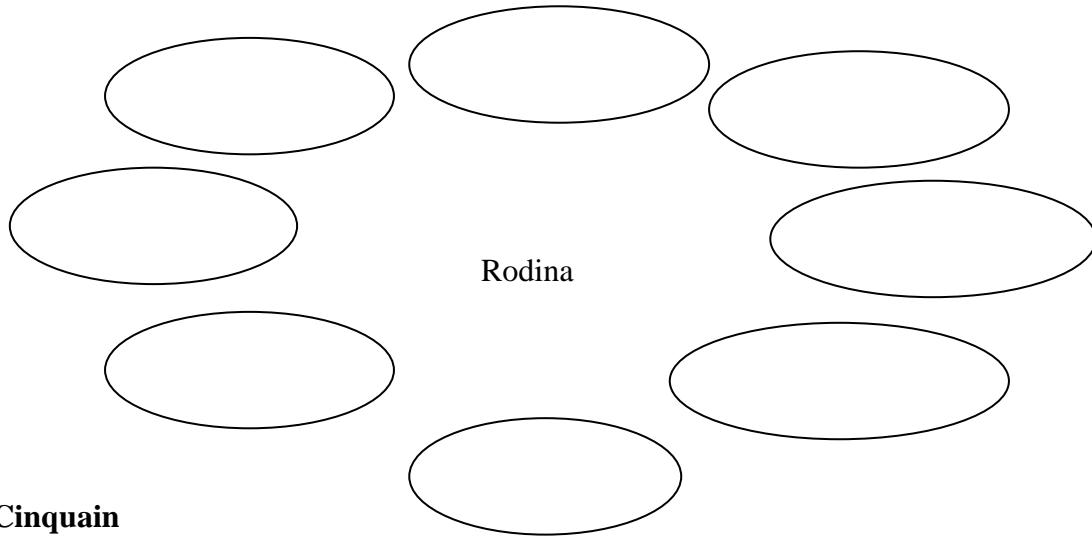
- Vymysli vlastný názov k príbehu.
- Ako sa volal hlavný hrdina príbehu?
- Ako sa volali rodičia v príbehu?
- Aké športy mala rodina v obľúbe?
- V čom vynikal Riško?
- Prečo Gabika Riška obdivovala?
- Aká bola podľa teba Gabika?
- Čím bol Gabikin otec?

- 2. Skús vymysliť, čo sa mohlo v príbehu diat' d'alej. Snaž sa byť originálny, použi fantáziu prípadne vytvor vtipné pokračovanie.**

.....
.....
.....
.....
.....

3. Clustering

Porozmýšľaj a napíš do bublín slová, ktoré ti k Rodine napadnú.

4. Cinquain

Vedel by si napísat' päťveršovú báseň s východiskovým slovom RODINA o tom, čo pre teba znamená? Pracuj podľa nasledujúcich pokynov.

1. Verš: podstatné meno: RODINA
2. Verš: opis témy – dve prídavné mená
3. Verš: vyjadruje dej – tri slovesá
4. Verš: vyjadrenie emocionálneho vzťahu k téme – veta zo štyroch slov
5. Verš: synonymum, podstata témy – jedno slovo (slovný druh, podľa vlastného výberu)

--	--	--	--

--

5. Sedem tvári rodiny

Napíš šesť oblúbených aktivít, činností členov tvojej rodiny. Siedmu sa pokús humorne ukončiť. Vymaľuj si aj obrázok.

V pondelok som

V utorok som

V stredu som

Vo štvrtok som

V piatok som

V sobotu som

A v nedeľu som

6. Napíš obrázkový príbeh o svojej rodine. Použi obrázky z časopisov.

